

Giving Presents on Chanukah

בראשית מ"ג

(יא) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיָּהֶם אִם-כֵּן | אִפּוֹאֵ צֹאת עֵשָׂו קָחֻוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה
מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט דְּבִשׁ נְכֹאת וְלֹט בְּטָנִים וּשְׂקָדִים:

רש"י שם

מזמרת הארץ – כתר גומו: משבח הארץ, שהכל מזמרין עליו כשהוא בא לעולם.

רד"ק שם

מזמרת הארץ – מהדברים המשבחים שבארץ הזאת.
מעט צרי מעט דבש – הצרי והדבש היו מוציאים מארץ ישראל לשאר ארצות, כמו שנאמר בפרשת צר ביחזקאל: יהודה וארץ ישראל המה רכליך בחטי מנית ופנג ודבש ושמן וצרי (יחזקאל כ"ז: י"ז). וצרי הוא הנקרא בלסמ

מלבי"ם שם

אם כן אפוא – צום ג' דברים. שיביאו לו מנחה, שבזה יתראה שכנים אתם, שהחוטא יתבייש להביא מנחה למי שיודע בנפשו שחטא כנגדו, ושתהיה המנחה בלתי יקרה שלא יתראו כנותנים שוחד, רק מעט צרי ומעט דבש, שכן דרך להביא מנחה דרך כבוד בעת התראות פנים מאנשים מכובדים.

ספורנו שם

קחו מזמרת הארץ... מעט צרי – כי אמנם המנחה שתובל לאיש נבהל להון, יצטרך שתהיה רבת הכמות להשביע עין הכילי, ומזה המין היתה מנחת יעקב לעשו. אבל כאשר יובילו לנדיב, אשר כסף לא יחשוב, ראוי שתהיה מעט, אבל תהיה דבר נבחר מדברים הנמצאים על המעט והם בהיכלי מלך, ומזה המין היתה המנחה הזאת ליוסף.
והורידו לאיש מנחה – קודם שתלכו לראות פניו, למען תראו איך יקבל המנחה ברצון, ובזה תדעו איך יקבל אתכם בסבר פנים יפות, כאמרו "לו חפץ ה' להמיתנו, לא לקח מידנו עלה ומנחה" (שופטים י"ג: כ"ג).
ואחר כך,

בראשית מ"ג

(לד) וַיֵּשֶׂא מִשָּׂאת מֵאֵת פְּנֵי־אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשָּׂאת בְּנֵי־מִן מִמִּשָּׂאת כָּל־חַיִּם יְדוֹת וַיֵּשֶׂתוּ וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:

רש"י שם

משאות – מנות.

אבן עזרא שם

וישא משאות – דורון.

נצי"ב שם

וישא משאת – פירש רש"י – מנות, וכן הוא בגמרא בכמה מקומות. ולא שזהו עיקר משמעות של "משאת", דודאי עיקר משמעו דורונות, כמו "ויתן משאת כיד המלך" (אסתר ב, יח), וכך כתב בתוספות יום טוב קידושין (פ"ב מ"ו). והכי מוכח גם כאן, שנתן לבנימין חמש ידות, וכי בשביל כבודו ואהבתו יאכל חמש פעמים, אלא עיקר הכוונה הוא דורונות, שנתן בשביל פיוס ואות בקשת אהבה. ומכל מקום פירוש הגמרא מוכרח גם כן מדכתיב בתוך מעשה המשתה, וגם מדכתיב "מאת פניו", ואי דורונות, פשיטא, אלא מנות, ומודיע שהוא בעצמו נתן המנות.

אמת ליעקב אורח חיים סימן תרע הע' 583

שאלה: מה שנהגו בימינו ליתן מתנות לילדים בימי חנוכה האם יש בזה משום חוקות העכו"ם שעושים כן בימי אידם?

תשובה: נראה שלא, שמקור המנהג נובע מזה שנתנו מעות חנוכה למלמדים והיו שולחים המעות על ידי התלמידים ומזה נשתרבו המנהג שנותנים מתנות לילדים ג"כ, ואדרבה יותר מסתבר שהגויים לקחו מנהג זה מהיהודים, [ומנהג רבינו לחלק מעות חנוכה בליל חמישי של חנוכה] - מפי השמועה

משנה ברורה סימן תרע: ס"ק א

נוהגין העניים לסבב בחנוכה על הפתחים ויש טעם לזה:

מגן אברהם סימן תרע

נוהגין הנערים לעניי לסבב בחנוכה על הפתחים ובס' חנוכת הבית כל טעם לזה:

ספר חנוכת הבית הרב שאול בן דוד ד"ה "לשמך הגדול"

וכבר זכרתי שמלת שמן בא"ת ב"ש מנין בי"ט מנין שם אה"ה הבן סוד נפלא שחנוכה באיית ב"ש מנין סוד צדק"ה, שעיקר צדקה להיות ניתן בסוד כמו ברכת שמן שהיה סמוי מן העין ובחנוכה מחוייב ליתן בפרט לנערים לומדי תורה שסוד שמ"ן הטו"ב משפיע עליהם לכן טיב נערים שחוזרים על הפתחים בחנוכה בזמרים (המובא במנ"א ריש הל' חנוכה בשם ספר זה) מלות טי"ב נערי"ם עולים מנין שמ"ן שהנס נעשה בפך קטן רמז על הפכים קטנים הם הנערים החוזרים לפרסם הנס שהם מלאים שמן זית זך כמו שיבא בעז"ה אח"כ בדרוש צפחת השמן דרוש זאת חנוכה שבסוף הספר

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תרע

נוהגין. עיין מ"א. עיין ב"ח [עמוד תרטז ד"ה והיה] התרשלו בעבודה כו'. ושלושה עמודי עולם תורה ועבודה וגמילות חסדים בממון ובגוף, ובטלו את ישראל בתורה ועבודה, כמו שכתבתי בספר המגיד שלי להשכיחם תורתך זה מחמת קנאה, אין חכמה כחכמת התורה. ואמנם להעבירם מחקים, שאדרבה עכו"ם מונין ישראל ואנו משיבים שאנו חייבים לעשות רצון מלך מלכי המלכים הקב"ה, חקי רצונך, ועל זה נקראים זדים, בלי שום שוגג. וזדים ביד עוסקי תורתך, על דרך אשר קדשנו במצותיו וצונו לעסוק בדברי תורה, שנצטוינו לפלפל בה. אם כן לא זו שמסר הזדים ביד המדקדקים במקום ביותר, אף זו מסר אותם בעוסקי תורתך וששים בפלפולם, כמאמר החכם כי מי שלא טעם טעם שמחת התרת הספיקות לא טעם טעם שמחה מעולם, ושם הארכת. ומפני זה אנו מחוייבים בימי חנוכה ללמוד תורה. ועבודה בלב זו תפלה והודאה. וגמילות חסדים בממון וגוף.

שפתי חיים מועדים ב עמ' 134

מרן הרב מפונביז' זצ"ל ביאר את טעם מנהג נתינת דמי חנוכה לילדים מפני שהיוונים אסרו ללמוד תורה וכאשר ניצחו אותם ורצו להחזיר את הילדים ללימוד נתנו להם קצת כסף כדי שילמדו כי זו הדרך לחבב על הילדים את הלימוד כמו שכתב הגר"א באיגרתו, ומתוך שלא לשמה בא לשמה ולזכר זה אנו נותנים דמי חנוכה כדי להמריץ את הילדים ללמוד

ספר המצוות לרס"ג

ונר ימי חנוכה עד כלות:

ביאור על ספר המצוות לרס"ג (הרב פערלא) עשין עשה נט ס

ומעתה נאמר דזו היא ג"כ דעת רבינו הגאון ז"ל דהלל מצוה דאורייתא היא ובאה במנין העשין כשאר עשין דאורייתא. ורק משום זה הוא שמנה חנוכה במנין העשין משום מצות ההלל שנכללת בה. וכוונתו במש"כ ונר ימי חנוכה עד כלות. נראה עפמשכ"ל בשם הר"ד הבבלי ז"ל דעיקר מצוה דהלל על הנס הוא משום פירסומי ניסא. וכך לי הדלקת הנרות כקריאת ההלל בכלל מצוה זו דאורייתא. אלא דמה שתקנו חובה לפרסם הנס בהדלקת נרות הוא מדרבנן. ועל זה הוא דשאלו (בפ"ב דשבת) היכן ציונו. כלומר היכן ציונו להדליק שאנו מברכין אקב"ו להדליק. דמדאורייתא שפיר יוצא י"ח בהלל או בשאר ענייני פירסומי ניסא. וכמו שביארנו לעיל. ולפי זה נראה דגם קריאת התורה דחנוכה היא בכלל המצוה דאורייתא. שהרי גם בזה מתפרסם הנס. אלא דחובת כל דבר בפרט אינו אלא מדבריהם. דבכל חד מינייהו נפיק י"ח מצותו מה"ת. ומ"מ כיון שאין שיעור למצותו מקיים בכל מצות פירסומי ניסא דאורייתא כמו בתודה. שיכול להרבות בתודות וכולן בכלל מצות תודה ניהו. אע"ג דיוצא י"ח בחדא וכמו שנתבאר. וזהו שכתב רבינו הגאון ונר ימי חנוכה עד כלות. משום דבמסכת סופרים (פ"כ) מסדר הלכות חנוכה ומתחיל בדיני הדלקת הנרות. ומסיים בדיני קריאת התורה בחנוכה עד ובשבת שבתוכו קורין ויהי ביום כלות משה עי"ש. וזו היא כוונתו שכל המצות של חנוכה מהדלקת הנרות עד הדין האחרון. שבכולם יש בהן פירסומי ניסא. הכל בכלל מצוה זו. דעיקר המצוה אינה אלא פרסומי ניסא. והרי בין הדלקת הנרות ובין קריאת ההלל ובין קריאת התורה בנשיאים בכלל מתפרסם הנס. וזו היא המצוה הנמנית כאן. וגם נרמזו בזה כל ימי חנוכה מיום הראשון עד יום השמיני וכמו שביארנו לעיל. ודברי רבינו ז"ל עמוקים ומחודדים כדרכו ז"ל. ועי' בתוספתא (פ"א דשבת) ובמש"כ הרד"פ ז"ל בח"ד שם עי"ש היטב:

מסכת שבת כא:

... נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוּם ימים טובים בהלל והודאה

רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה ג:

ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת הימים האלו שתחלתן מליל חמשה ועשרים בכסלו ימי שמחה והלל...

שולחן ערוך אורח חיים תר"ע:

רביי הסעדות שְמֵרְבִים בָּהֶם הֵם סְעֻדוֹת הַרְשׁוֹת, שֶׁלֹּא קִבְעוּם לְמִשְׁתֵּה וְשִׁמְחָה. **הַגָּה:** וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ קִצְת מִצְוָה בְּרִבּוּי הַסְעָדוֹת, מִשּׁוּם דְּבִאוֹתֵן הַיָּמִים הֵיךְ תִּנְפֵת הַמִּזְבֵּחַ (מהר"א מִפְּרָאג). וְנוֹהֲגִין לומר זְמִירוֹת וְשִׁבְחוֹת בְּסְעָדוֹת שְמֵרְבִים בָּהֶם, וְאֵז הוּא סְעֻדַת מִצְוָה (מְנַהֲגִים).

שולחן ערוך אורח חיים תרע"ו:ד

אחר שֶהדליק, אומר: הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו'.

משנה ברורה שם ס"ק ח

(ח) אחר שהדליק וכו' – אחר שהדליק נר הראשון שהוא העיקר אומר הנרות הללו ויגמור ההדלקות בעוד שאומר הנרות וכו'

ימי חנוכה להרב יוסף צבי רימון עמ' 78

ייתכן שמשחקים אלו יסייעו להפוך את הילדים לשותפים בפרסום הנס ובשמחת החנוכה (מעין השינויים שאנו עושים בליל הסדר)

All mitzvos of the day must fall under the category of Hallel. Giving presents, like Hallel, shows others how we appreciate them and do not take them for granted. It also allows the kids to feel more connected to the miracles of Chanukah. Specifically, children will feel more in touch with the Chanukah miracles as a result of the gifts that they receive in conjunction with the lighting of the menorah.

<https://forum.otzar.org/viewtopic.php?t=7370>

<https://download.yutorah.org/2017/1053/893338.pdf>